

مقایسه روشها و معادلات مختلف برای اعمال کبیسه های گاهشمارى هجرى خورشیدی در منابع مختلف

فرید قاسملو

گروه تاریخ علم، بنیاد دائره المعارف اسلامی و عضو شورای مرکز تقویم مؤسسه ژئوفیزیک دانشگاه تهران
ghassemlo@gmail.com

اکنون هشتاد سال از رسمی شدن گاهشمارى هجرى خورشیدی می گذرد و این گاهشمارى هر روزه مورد استفاده میلیون ها نفر از مردم ایران قرار می گیرد. این گاهشمارى یک گاهشمارى شمسی بوده که مبداء آن هنگام مهاجرت پیامبر اکرم (ص) می باشد، ماهیت آن خورشیدی بوده، نام ماه های سال از گاهشمارى یزدگردی که در پیش از اسلام در ایران رواج داشته گرفته شده، شش ماه اول ۳۱ روز بوده، پنج ماه بعدی ۳۰ روز بوده و ماه دوازدهم در سال های عادی ۲۹ و در سال های کبیسه ۳۰ روزه است. سال در روز نوروز و در لحظه اعتدال بهاری نو می شود. این را می دانیم که گاهشمارى هجرى خورشیدی یک گاهشمارى نمونه، زیبا و دقیق است. اما در تبیین یک نکته آن تاکنون غفلت شده است. ترتیب اجرای کبیسه ها در این گاهشمارى بر مبنای هر چهار سال یک بار، مانند دیگر گاهشمارى های خورشیدی در جهان نیست و در بعضی سال ها فاصله سال کبیسه با سال بعدی به پنج سال می رسد و البته آرایه و دوره منظمی برای قرار گرفتن این کبیسه ها اندیشیده نشده و دستکم رسمی نشده است. از زمان پیدایش گاهشمارى جلالی در قرن پنجم هجرى که به مانند یک برادر بزرگتر همیشه همراه و الگوی گاهشمارى هجرى خورشیدی ما بوده بحث درباره چگونگی قرار گرفتن این کبیسه ها در گرفته است. در این طرح پژوهشی به مهمترین این بحث ها و راه حل های ارائه شده برای کبیسه های گاهشمارى هجرى خورشیدی می پردازیم و آنها را معرفی می نماییم.